

Textul memoriului înaintat domnului Ernest Oberländer-Târnoveanu de c tre arheologii din comisia de achizi ii (1 februarie 2016)

Subsemnata, membri ai *Comisiei de recep ie, evaluare, achizi ii de obiecte de patrimoniu*, constat m cu dezam gire c memoriul înaintat conducerii MNIR în data de 18 decembrie 2015 care semnală nereguli în achizi ia unor piese descoperite cu detectorul de metale a r mas f r r spus. Istoricul „rela iei” dintre dumneavoastr i membrii comisiei amintite în chestiunea men ionat este sugestiv ilustrat de documentele anexate prezentului memoriu.

La sfâr itul anului 2014, *Comisia de recep ie, evaluare, achizi ii de obiecte de patrimoniu* din cadrul MNIR a refuzat discutarea ofertelor pentru piese descoperite cu detectorul de metale pân la momentul în care legisla ia în vigoare va fi modificat (*anexele 1-2*). Arheologii care au f cut parte din comisie s-au referit la includerea for at a pieselor în categoria „descoperirilor arheologice întâmpl toare” i la neîndeplinirea pa ilor legali necesari achizi ion rii acestora. Legitimitatea demersului ini iat de membrii comisiei este probat i de r spusul cu nr. xxx al *Direc iei Generale Juridic i Patrimoniu Cultural a Ministerului Culturii c tre Muzeul Na ional de Istorie a Transilvaniei* care subliniaz importan a îndeplinirii pa ilor pe care legea îi prevede pentru achizi ia de piese i acordarea recompenselor pentru descoperitori (*anexa 3*).

În locul unui r spus, membrii acelei comisii au primit o decizie a directorului general/manager al MNIR prin care comisia a fost desfiin at . În locul acesteia (f r a se ine seama de faptul c într-un asemenea caz ar fi trebuit modificate ROF i procedura de achizi ie) a fost înfiin at o nou comisie compus din trei entit i: „(1) „Pentru obiecte de interes numismatic i tezaur”; (2) „Pentru obiecte de interes arheologic”; (3) „Pentru obiecte de interes istorico-documentar” (*anexa 4*). Scopul acestei ac iuni era clar: arheologii din comisie erau grupa i într-o entitate care ar fi trebuit s evalueze oferte considerate „f r miz ”. Îns , din partea „noii comisii” s-a solicitat conducerii MNIR un punct de vedere juridic privind legalitatea achizi ion rii de c tre institu ie a pieselor descoperite cu detectorul de metale (*anexa 6*). Un asemenea aviz a fost solicitat în numeroase rânduri i de un specialist numismat în referatele care înso eau unele oferte de achizi ii (nr. xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx). De asemenea, s-au solicitat preciz ri în leg tur cu atribu iile „noii comisii”, precum i în ce prive te func ionarea i organizarea acesteia (*anexa 5*). În consecin , în MNIR a fost ini iat un demers de modificare i actualizare a procedurii de achizi ie, de adaptare a acesteia în raport cu noul context creat prin amploarea crescând a fenomenului „detectorilor”. Câ iva speciali ti din cadrul MNIR chiar au formulat propuneri în acest sens.

Brusc, aceste ini iative au încetat la începutul anului 2015, când, în urma deciziei directorului general/manager al MNIR, a fost înfiin at o nou comisie de achizi ii (*anexa 7*), iar pân la sfâr itul anului 2015, solicit rile membrilor fostelor comisii nu au primit un r spus oficial sau neoficial. În schimb, în continuare au sosit la muzeu noi oferte con inând bunuri de patrimoniu descoperite cu detectorul de metale, astfel c pân la data întrunirii comisiei de achizi ii s-au acumulat 57 de oferte, care cuprindeau un num r impresionant de astfel de piese aduse la muzeu în perioada 2013–2015 (*anexa 11*). În urma edin ei din 24.11.2015, membrii comisiei, în majoritate, au respins ofertele de achizi ie a pieselor descoperite cu detectorul de metale, fapt consemnat clar i f r echivoc în procesul-verbal al edin ei (*anexa 8*). Îns , în edin a conducerii MNIR din data de 16.12.2015 s-au adus acuze nefondate de c tre directorul

general/managerul referitoare la membrii comisiei care au avut îndrăzneala să ceară respectarea legii, prilej cu care s-a cerut imperativ ca piesele respinse să fie achiziționate pentru a îmbogăți patrimoniul (acestea ne-au fost aduse la cunoștință de martori prezenți la respectiva edință). În consecință, președintele comisiei a convocat în regim de urgență o nouă edință a comisiei pentru a doua zi (17.12.2015), aceasta având pe ordinea de zi rediscutarea ofertelor respinse anterior, anunșându-se în prezența unui specialist numismat care urma să aducă informații suplimentare privind bunurile de patrimoniu descoperite cu detectorul de metal (*anexa 9*). În această edință convocată intempestiv (cu mai puțin de 24 de ore față de momentul întrunirii) nu a fost prezentat nici un argument juridic scris care să conducă la invalidarea hotărârii adoptate anterior de către comisie, după cum o dovedește procesul-verbal semnat de membrii prezenți. În aceste circumstanțe, care sfidau explicit și implicit o decizie anterioară luată de către comisie, pe fondul presiunilor exercitate de către directorul general/manager al MNIR, subsemnatul am înaintat un nou memoriu (*anexa 10*) în care se semnalau neregulile din cadrul edințelor respective, protestând totodată împotriva încălcării procedurilor de achiziție. De asemenea, a fost solicitat un răspuns oficial față de această situație, dar și un punct de vedere referitor la solicitările formulate anterior, încă din 2014.

În concluzie, până în momentul de față, toate solicitările membrilor comisiei au rămas fără răspuns. Singurele acțiuni de ordin managerial în această chestiune au constat în desfășurări și reînființări repetate ale comisiei, acuze nefondate aduse în public membrilor, presiuni care au condus la încălcări ale procedurilor existente ale comisiei în scopul schimbării hotărârilor acesteia.

Subsemnatul, membrii ai *Comisiei de recepție, evaluare, achiziții de obiecte de patrimoniu*, constatăm următoarele:

(1) Modul superficial în care se dorește a fi „achiziționate” piesele descoperite cu detectorul de metale a devenit o practică uzuală a managementului din MNIR. Dorința arzătoare ca MNIR să achiziționeze astfel de piese s-a manifestat și prin lucrări de poziție publică, adesea denigratoare la adresa arheologilor (un exemplu, Sandu 2015, 3; vezi referințele bibliografice). Însă, cu trecerea timpului, am constatat cu stupoare că a prins un contur din ce în ce mai clar contrastul ciudat dintre dorința amintită mai sus și disprețul, dezinteresul, apatia cu care au fost tratate solicitările firești formulate de membrii ai *Comisiei de recepție, evaluare, achiziții de obiecte de patrimoniu* pentru demararea unei dezbateri necesare schimbării legislației, pentru completarea documentației referitoare la proveniența pieselor din asemenea oferte, pentru adaptarea procedurilor interne de achiziție.

În prezent, din punctul de vedere al problemei „detectorilor”, pentru MNIR timpul a rămas împietrit la finalul anului 2014: procedura de achiziție a rămas neschimbată, avizul juridic solicitat în repetate rânduri nu a ajuns la membrii comisiei, conducerea MNIR nu a făcut nici un demers pentru a iniția schimbarea legislației. În ciuda sesizărilor, dosarele pieselor propuse pentru achiziție au continuat să conțin doar un formular învechit (*anexe 12-15*) în care se consemnează date sumare despre ofertant, lista pieselor (cu valoarea în lei), locul descoperirii precum și o declarație lapidară (un fel de incantație) potrivit căreia piesele au fost declarate în termenul legal de 72 de ore de la data efectuării descoperirii, că acestea nu sunt supuse procedurilor judiciare și nu au fost găsite în situri arheologice înscrise în Repertoriul Arheologic Național (RAN). Formularul este însoțit doar de un referat întocmit de un specialist care încadrează din punct de vedere cultural și cronologic piesele și propune o sumă pentru

recompensarea ofertanților (un exemplu, *anexa 15*). Din dosarele ofertelor lipsesc copiile după autorizațiile pentru folosirea detectorului, angajamente semnate de ofertant care nu va mai explora zona în care a găsit piesele cuprinse în ofertă, dar în special acte care să certifice din partea autorităților abilitate că au fost respectate prevederile art. 49, alin. (1) – (3), ale Legii nr. 182 din 25 octombrie 2000 coroborate cu cele din art. 4, alin (4) al Ordonanței de Guvern nr. 43/2000 cu modificările ulterioare, anume că bunurile de patrimoniu descoperite cu detectorul de metale au fost declarate (cf. OG nr. 43/2000) și predate (cf. Legii nr. 182/2000) către primarul unității administrativ-teritoriale pe raza căreia s-a făcut descoperirea. De asemenea, din aceste dosare lipsesc și date despre regimul de proprietate a terenului, rapoarte de cercetare redactate în urma verificărilor în teren (efectuate în conformitate cu prevederile specifice ale OG nr. 43/2000) sau dovezi că a fost inițiat demersul stabilirii regimului de protecție a locului descoperirii, conform legii. Nu în ultimul rând, lipsește de fiecare dată dovada că MNIR a anunțat primăriile, serviciile publice deconcentrate ale Ministerului Culturii, poliția și muzeele locale cu privire la atare descoperiri care i-au fost prezentate spre achiziționare.

Pe scurt, în această problemă, presiunile, indiferența, disprețul față de opinia celuilalt, lipsa de transparență și de dialog s-au împletit armonios. Rezultatul acestei „simfonii”: un contrast brutal la ochi între numărul foarte mare de piese descoperite cu detectorul de metale și documentația sumară, demnă de un anticariat, prin care acestea au fost achiziționate (*anexele 11–15*), implicit cu eludarea actualelor prevederi legale aplicabile în asemenea cazuri. Faptul că în inițiativa membrii comisiei care au votat pentru achiziția acestor piese au făcut-o **condiționat** (exemple în *anexele 12-14*), cu mențiunea „dacă nu sunt impedimente juridice” (fapt semnalat în memoriul anterior cu nr. xxx), fără să fi fost vreodată informată la sfârșitul anului 2014 se solicitase deja un aviz juridic, reprezintă încă o dovadă a felului în care decurg și sunt soluționate chestiuni de primă importanță în MNIR. Așa cum afirmam și în memoriul anterior, în lipsa acestui aviz juridic achiziția pieselor devine ilegală. Iar eventuala ascundere a avizului solicitat de către comisie în 2014 ar putea complica situația descrisă mai sus.

(2) În ultimii ani, în MNIR a devenit dominant o anumită alegere a conceptului de „patrimoniu” care în esență este cinile anticare ale disciplinei numite „arheologie”. Decupate din contextul lor, smulse din rețeaua originară de semnificații, obiectele sunt considerate a fi importante exclusiv datorită aspectului lor estetic, materialului din care au fost confecționate, datorită capacității lor de a proba scenariul istoric, nu în ultimul rând, de a fi transformate în materiale de promovare (de unde și inflația cuvântului *comori* utilizat în declarațiile și titlurile a unor expoziții organizate de MNIR). Datorită „acordurilor simfonice” mai sus amintite, această definiție a patrimoniului a ajuns să structureze și să prevaleze în întreaga activitate a MNIR, inclusiv în ceea ce privește achiziția pieselor descoperite cu detectorul. Starea de lucruri descrisă la punctul (1) a perpetuat modul deficitar de achiziție a pieselor, în conformitate cu semnificația acordată conceptului de patrimoniu. Cele mai multe referate din dosare (întocmite mai ales de specialiști numismați) pledează pentru achiziția pieselor descoperite cu detectorul argumentând că acestea „îmbogățesc patrimoniul muzeului” sau „îmbogățesc colecțiile”. Un specialist numismat aduce periodic argumentul că respectivele piese oferă „posibilitatea de a se realiza niște studii pe baza lor”. La rândul lor, referenții nu simt deloc nevoia verificării în teren a contextului din care piesele au fost scoase pentru a fi oferite spre achiziționare. Un singur specialist numismat menționează în numeroase referate că locul descoperirii „ar trebui declarat sit arheologic, înănd cont de numărul mare de descoperiri din zonă, antice în special” (ofertele cu nr. xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx, xxx). De asemenea, un alt referent,

constatând că în zona din care piesele au fost aduse pentru achiziție sunt documentate mai multe situri, a recomandat să nu mai fie încurajate căuțurile cu detectorul (oferta nr. xxx). În ciuda acestor semnalări, din punctul de vedere al contextului în care au fost descoperite piesele, toate referatele se mulțumesc să reproducă informațiile sumare primite de la ofertant (de exemplu, anexa 15). De altfel, conform procedurii MNIR de achiziții bunuri culturale, aceste informații sunt suficiente, deși legea spune cu totul altceva.

Considerăm că acțiunea numită în MNIR „îmbogățirea patrimoniului” este una de importanță capitală. Astfel, realizarea acesteia prin achiziții și donații trebuie să aibă echivalentul acurateții unei cercetări arheologice, în parametri reglementați legal. Cunoașterea contextului de descoperire a pieselor este condiția fundamentală care determină bună calitate a celorlalte funcții pe care le îndeplinește un muzeu: evidențierea, gestiunea, cercetarea, valorificarea patrimoniului. Este inutil să se impună ca obiectiv redactarea a noi și noi fișe analitice de evidență dacă proveniența respectivelor bunuri de patrimoniu este nesigură. Credem că este inadmisibil ca cel mai mare muzeu de rang național să permit achiziționarea unui număr impresionant de piese de patrimoniu doar pe baza unor informații vagi date de descoperitorii amatori despre proveniența lor, de genul (anexa 11): „P durezza Snagov”, „P durezza Frumuani”, „P durezza Balta Neagră”, „p durezza de lângă localitatea Țefneț de Jos”, „P durezza Dascălu”, „P durezza Runcu”, „țefnețip durezza”, „Rasuceni”, „pe raza localității Drăgănești-Vlăcă”, „com. Bujoreni Teleorman”, „lângă Lacul Balta Neagră”, „în zona sat Buriș-com. Peris, 200 m-E”, „pe raza jud. Bacău, în com. Blăgești, pe dealul Crăciunei”, „din zona Calugăreni, jud. Giurgiu”.

În câteva cazuri au fost propuse pentru achiziționare piese ale căror locuri de descoperire nici măcar nu sunt menționate (oferțele nr. xxx; xxx – anexa 15; xxx). Într-un referat chiar se menționează faptul că ofertantul „nu declară locul de descoperire a piesei” (oferta nr. xxx). Pentru 191 monede moderne a fost propusă achiziționarea cu suma de xxx lei considerându-se suficientă informația potrivit căreia provin de la Vadu Stăncii (nr. xxx). Oferta xxx conține la pachet trei tezaure monetare medievale, un inel sigilar și un altul fragmentar. Specialistul numismat a propus suma de xxx lei doar pe baza informației că provin din „p durezza Surlari (Moara Vlășiei), Ilfov”. Ofertantul oferă informații suplimentare: „colțul nord-vest, separat de autostrada A3”. Un tezaur constituit din 596 de monede este propus pentru achiziție doar pe baza informației că provine din „P durezza Frumuani” (anexa 14). Un specialist, după ce arată importanța unui tezaur, propune suma de xxx lei pentru achiziție, considerând că un argument în plus este faptul că ofertantul l-a descoperit pe ogorul proprietate personală (nr. xxx). Așa cum am fost informați într-o edință a comisiei, piesele aparținând unui depozit de unelte și arme din două epoci fierului au ajuns la MNIR prin poștă. Suntem curioși dacă ofertantul s-a deplasat la București să-și ridice recompensa sau dacă aceasta i-a fost trimisă tot prin poștă. Oricum este de neînțeles, cunoscând prevederile legale actuale, cum asemenea bunuri de patrimoniu încadrate ca fiind „descoperiri întâmplătoare” (pentru care legea specifică modul de gestionare) se găsesc în posesia respectivilor descoperitori care le prezintă spre achiziționare MNIR.

În periodicul *Cercetări Numismatice*, editat de către MNIR se menționează faptul că „nu s-a făcut o verificare de specialitate la fața locului până la data publicării acestei piese” (Moisil 2010, 423, nota 3). *Până la data* exprimă optimism și încredere în viitor. În ciuda faptului că unele piese descoperite cu detectorul de metale au ajuns la MNIR încă din anul 2013, până în momentul de față nu s-a făcut absolut nici un demers firesc pentru limpezirea provenienței lor. În momentul publicării sau expunerii achizițiilor se accentuează discrepanța tragică-hilară dintre „frumusețea” acțiunii de „îmbogățirea patrimoniului” și proveniența incertă a pieselor, fapt care

contravine flagrant tuturor normelor interne și internaționale. Datorită conceptului de patrimoniu în eles într-un mod atât de original, precum și a stilului inconfundabil în care acesta a fost pus în aplicare, politica MNIR a transformat teritoriul național, exterior zidurilor instituției, într-un zăcământ nesecat de *comori* sau *bunuri* care trebuie exploatat pentru îmbogățirea intensă a colecțiilor.

(3) Managementul instituției și perspectiva asupra patrimoniului au exclus arheologia din politica de protecție a patrimoniului. Magnitudinea cutremurului arheologic produs de această „politică publică” a MNIR este direct proporțională cu eficiența aplicării de „îmbogățirea patrimoniului”. În perioada 2013-2015 au fost aduse pentru achiziționare, dacă lăsim de-o parte tezaurul de la Budești, cca 2000 de piese descoperite cu detectorul de metale (*anexa 11*). Câteva grade pe scara Richter ar trebui adăugate de numeroasele donații care ajung direct în patrimoniul muzeului, fără a mai fi discutate în comisia de achiziții. Cele mai multe descoperiri se concentrează în zona din jurul Capitalei dar sunt și piese descoperite în Oltenia, Transilvania și Moldova. Informațiile referitoare la cele 17 tezaure cuprinse în oferte sunt sumare, de genul celor amintite mai sus (*anexa 11*). În lipsa verificărilor din teren, nu se știe dacă piesele au fost descoperite împreună sau au fost extrase de pe o suprafață mai mare. În alte cazuri, piese despre care se afirmă că provin din tezaure au fost oferite muzeului împreună cu obiecte din alte epoci (de exemplu, ofertele nr. xxx, xxx, xxx). Documentația anorexică aruncă îndoieli serioase chiar în privința existenței acestor tezaure. Categoria numită în oferte „depozit” cuprinde cele 33 obiecte de fier din a doua epocă a fierului descoperite la Bărgăuani (jud. Mureș) trimise de ofertant prin poștă împreună cu coordonatele GPS, dar și un grup de 20 monede medievale de argint și 7 bijuterii întregi și fragmentare, toate sub umbrela informației bogat comprimată în cuvintele: „ÎN COMUNA RASUCENI”. Nu se specifică nici măcar dacă piesele erau asociate. Din „Pădurea Dascălu” au ajuns la MNIR 18 monede medievale, fără să se consemneze dacă au fost găsite împreună sau în mai multe puncte. Același lucru se poate spune și despre cele 23 de monede descoperite în „Ștefan cel Mare de Jos”. În celelalte oferte erau incluse piese care, foarte probabil, provin din aceeași grupuri de 2-9 monede care se asociau sau nu cu alte piese sau piese neînsoțite de monede (1 brățară, 1 celt, inele, o dală, o aplică). „Cercetate” intens cu detectorul de metale, practic posibilitățile de a găsi au fost văduvite de elemente de datare. Credem că cine are curiozitatea să studieze și donațiile făcute de detectoriți va constata că nu exagerăm deloc.

Foarte multe oferte conțin piese descoperite în zone bătute cu detectorul de metale de mai multe ori, la anumite intervale de timp, fără ca MNIR să intervină în vreun fel: „Balta Neagră” (12 oferte), „Dascălu” (5 oferte), „Pădurea Snagov” (5 oferte), „Dragonești-Vlaacă” (4 oferte), „Răscăeni” (3 oferte), Blăgești (2 oferte), „Burias” (2 oferte), „Bujoreni” (2 oferte), „Ștefan cel Mare” (2 oferte). Zona numită în numeroasele oferte „Balta Neagră” a fost „cercetată” insistent cu detectorul de metale de-a lungul anilor 2013 și 2014, MNIR acceptând cu recunoștință și fără să întreprindă nimic (din ceea ce legea prevede în asemenea cazuri) monede și piese de port antice și medievale, chiar și un tezaur monetar medieval. Un detectorist a cercetat intens zona Dragonești-Vlaacă. În iunie și iulie 2014 a depus la MNIR nu mai puțin de 4 oferte. Nici un specialist al MNIR nu a fost delegat să verifice locul descoperirii după depunerea primei oferte. Iată cum este descris locul descoperirii în fiecare ofertă: (1) „în comuna Dragonești-Vlaacă”; (2) „pe raza localității Dragonești-Vlaacă”; (3) „pe teritoriul comunei Dragonești-Vlaacă, Teleorman. 29.06.2014”; (4) „în com. Dragonești-Vlaacă”. Din documente nu reiese dacă piesele de port și monedele din a doua epocă a fierului și din evul mediu provin dintr-un

singur sit sau mai multe. Sau dac acolo exist vreun sit. Unii detectori ti s-au concentrat doar pe o singur zon , exploatând-o, probabil, pân la epuizarea „z c mântului”. Al ii au avut o raz impresionant de ac iune. Unii detectori ti au inclus în aceea i ofert piese descoperite în mai multe locuri: „ tef ne ti P dure” i în „P durea Balta Neagr ” (oferta nr. xxx) i „pe raza satului Ormindea; com. B i a; Hunedoara, respectiv padurea Trivale de lâng Pite ti” (oferta nr. xxx). Desigur, conform declara iilor descoperitorilor, zonele au fost „cercetate” în limitele termenului legal de anun are (dar nu de predare) a pieselor de 72 de ore.

A a cum reiese din exemplele de mai sus, conducerea MNIR a exclus arheologia din politica de protec ie a patrimoniului, cu efecte negative atât în ceea ce prive te calitatea informa iilor legate de contextul pieselor, cât i a complet rii repertoriului arheologic na ional prin înregistrarea de noi numeroase situri. Aduse la MNIR înc din 2013, piesele descoperite cu detectorul au a teptat lini tite pân când bugetul muzeului a permis s fie achizi ionate. Nu s-au f cut verific ri în teren (iar în cazul celor dou excep ii, tezaurele de la Bra ov i Bude ti, rapoartele de cercetare nu au fost incluse în dosarul analizat de comisie) i nu s-au efectuat sondaje arheologice care s stabileasc contextul descoperirii (descoperire izolat , tezaur, a ezare, necropol etc).

Politica MNIR de a- i îmbog i patrimoniul cu piese descoperite cu detectorul a c ror provenien nu a fost verificat suspend practic func ionarea legii în spa iul institu iei. Prevederile legale la care membrii comisiei au f cut apel în numeroasele sesiz ri adresate conducerii MNIR nu au fost emise (în primul rând) pentru „îmbog irea colec iilor” ci tocmai pentru protec ia patrimoniului arheologic. De exemplu, conform OG nr. 43/2000 cu modific rile ulterioare, art. 5, alin. (8), *„În cazul zonelor cu patrimoniu arheologic eviden iat întâmpl tor i delimitat conform prevederilor art. 2 alin. (1) lit. k) se instituie din momentul descoperirii de bunuri arheologice pentru o perioad ce nu poate dep i 12 luni, regimul de protec ie pentru bunurile arheologice i zonele cu poten ial arheologic, în vederea cercet rii i stabilirii regimului de protec ie”*. Acceptând piesele descoperite cu detectorul **direct** de la descoperitori, MNIR ar fi trebuit s preia i func iile institu iilor care, conform legii, au atribu ii în directe (expres enun ate de lege) privind protec ia patrimoniului. De exemplu, conform aceleia i ordonan e, art. 13, litera e), serviciile publice deconcentrate ale Ministerului Culturii i Cultelor *„anun poli ia i jandarmeria cu privire la fiecare descoperire întâmpl toare, a a cum este ea definit în prezenta ordonan , în vederea organiz rii pazei i/sau a supravegherii zonei respective”*. Se pare c , în viziunea managerial din MNIR, o descoperire întâmpl toare (categoria în care sunt încadrate **for at** toate piesele g site cu detectorul de metale) are nevoie de mai multe demersuri i ac iuni institu ionale decât tezaure descoperite inten ionat, cu detectorul de metale i intrate în colec iile acestui muzeu. Conform procedurii de achizi ii bunuri culturale (cod P.O 2.2.1.2; aprobat în data de 03.12.2014), al c rei singur domeniu de aplicare este (desigur) „cre terea patrimoniului mobil”, între piesele provenite din descoperiri arheologice i obiectele achizi ionate din anticariate sau consignaa ii nu exist nici o diferen . În MNIR, pentru „protec ia” patrimoniului sunt suficien i doi pa i: preluarea bunurilor arheologice pe baza unei simple declara ii a descoperitorului i, ulterior, plata recompenselor. Patrimoniul este exploatat de muzeu printr-un regim de parteneriat public-privat. În aceste condi ii, nu este de mirare c , practic, conducerea MNIR a exclus arheologia din politica de protec ie a patrimoniului.

(4) În MNIR se experimenteaz o „nou arheologie”. Ultimele numere ale periodicului *Cercet ri Numismatice* adaug noi valen e peisajului emanat din ofertele de achizi ii. Din documenta ia ofertelor i dintre coper ile periodicului editat de MNIR reiese existen a unei

colaborări fructuoase între specialiștii numismatici și „arheologii-amatori”. Un peisaj mitic format din „pârâuri”, „cursuri de apă actuale sau secate” și drumuri „nefolosite sau foarte rar străbătute” (Martin 2011, 225) este muncit în regim extensiv și intensiv cu detectorul. Specialiștii numismatici ai MNIR ordonează recolta bogată, întocmesc referatele de specialitate pentru dosarele cu oferte, calculează recompensele și bonificările și public rezultatele cercetărilor înainte ca ofertele în care sunt cuprinse piesele să fie evaluate de comisia de achiziții. În *Cercetări Numismatice*, informațiile despre contextul în care au fost detectate obiectele sunt similare cu cele din oferte (Moisil 2011b; Martin 2011). Datele din teren provin exclusiv de la „arheologii-amatori” care contribuie și la realizarea ilustrațiilor articolelor de specialitate (Moisil 2011a, 28, nota 5; 2011b, 209, nota 1). Fotografiiile, hărțile și coordonatele GPS oferite de detectoriști și făcute publice în *Cercetări Numismatice* (Moisil 2010, 423 nr. 12; 2011a; 2011b, 209 nota 1) probează transparența demersului și oferă posibilitatea democratică a verificărilor suplimentare cu detectorul.

În „noua arheologie” propusă și promovată de către MNIR și specialiștii numismatici, practica specifică din teren naște abordări, concepte și metode inedite. Articolele de specialitate au început să menționeze tipul detectorului folosit în teren (Ârlea *et al.* 2015, 45 nota 1). Pe Dealul Crăciunei de la Blăgești, detectoristul a găsit monedele „în urma unei ingenioase și foarte aplicate documentări la fața locului” (Moisil 2010, 422 nr. 10). Cele trei loturi descoperite aici, plus tezaurul de la Runcu descoperit anul următor consfințesc specializarea acestui detectorist în denarii romani îngropați pe teritoriul județului Bacău și în zonele limitrofe. Detectoristul care a descoperit tezaurul hallstattian de la Brașov s-a întors la locul faptei pentru a lămurii câteva detalii legate de context, prilej cu care a mai detectat o verigă de aur (Ârlea *et al.* 2015, 45). „Arheologii-amatori” acționează adesea grupați în colective de cercetare. De exemplu, la Vrbila, trei „specialiști” i-au unit detectoarele din dotare și au găsit 93 monede din argint (Moisil 2010, 428 nr. 28).

În această lume fericită, noțiunea de „tezaur” capătă nuanțe fine. Unele tezaure pot fi „împrumutate”, un concept împrumutat de specialiștii numismatici de la „arheologii-amatori” (Moisil 2011, 28; Martin 2011, 244). Altele sunt formate din „loturi”. Tezaurul de pe Dealul Crăciunei de la Blăgești are o natură vulcanică. A erupt prima dată în 1973, apoi în 1981. În 2013, un fericit „arheolog-amator” a provocat cu detectorul alte câteva erupții. Două „loturi” din vulcan au fost aduse la MNIR în interval de doar câteva săptămâni (*anexa 12*; Moisil 2010, 422 nr. 10; Moisil 2011a). Folosind criteriile științifice, specialistul numismat a grupat monedele din cele două oferte în același „lot III” (Moisil 2011a). Dacă detectoristul nu va fi deranjat, vulcanul de la Blăgești nu mai poate rezerva surprize. Alte tezaure sunt formate din „tranchete”. O primă „tranchetă” a tezaurului de la Tazlău (județ. Neam), mai mare (cum este și firesc), a ajuns cu bine la MNIR, în timp ce Muzeul Județean din Piatra-Neam s-a consolatat doar cu a doua „tranchetă”, adică cu 10 monede, un vas ceramic și un sondaj arheologic (Moisil 2010, 428 nr. 27).

Această „nouă arheologie” este un loc geometric al colaborării. Specialiștii mulțumesc colaboratorilor din teren în paginile *Cercetărilor Numismatice* (Moisil 2011a, 28 nota 5; 2011b, 209 nota 1; Martin 2011, 225 nota 1) sau în alte periodice (Ârlea *et al.* 2015, 45 nota 1), iar detectoriștii își exprimă stima reciprocă pe forumurile lor de discuții. Nici măcar Poliția nu pare să perturbe această armonie, cel mult doar să afecteze din când în când roadele unor asemenea cercetări. Un „lot” din tezaurul de la Blăgești, în loc să ajungă la MNIR (așa cum a promis descoperitorul), „a fost confiscat de către Poliția din Neam în 16 ianuarie 2014, ca parte a tezaurului de denarii romani imperiali descoperit la Tazlău” (Moisil 2010, 422; 2011, 280). Relația detectoristului cu Poliția nu l-a împiedicat pe specialist să-și exprime mulțumirile în

paginile *Cercetărilor Numismatice* (Moisil 2011a, 28 nota 5), după cum nu a împiedicat nici MNIR să accepte de la acest ofertant încă un tezaur constituit din 257 monede, pentru care s-a propus achiziționarea cu suma de xxx lei (oferta nr. xxx; Moisil 2011b, 221-222).

MNIR și-a externalizat serviciile arheologice. S-a născut o lume fericită, liberă de autorizații de săpătură emise de Ministerul Culturii și de corvoada de a întocmi rapoarte de cercetare supuse aprobării Comisiei Naționale de Arheologie. S-a născut astfel o lume liberă în care fiecare ține ce are de făcut și din care arheologii atestați în Registrul Arheologilor administrat de Ministerul Culturii și din secția de specialitate au fost excluși. În timp ce câmpii sunt astfel bătute cu detectorul, arheologii MNIR, criticați anual în rapoartele manageriale înaintate la Ministerul Culturii (Oberländer-Târnoveanu 2012, 12, 34; 2013, 19; 2014, 18-19, 147-148), își încordează doctoratele pentru a prelua gestiuni și își mobilizează experiența de teren pentru ambalarea bunurilor de patrimoniu.

***

Înănd seama de cele de mai sus, vă comunicăm faptul că începând cu depunerea prezentului memoriu acțiunea noastră capătă un caracter public. În consecință, vă facem cunoscut faptul că vom iniția o dezbatere cu specialiștii MNIR în vederea amendării în regim de urgență a procedurilor interne de achiziții privind bunuri de patrimoniu. Scopul este structurarea unei activități armonioase de „îmbogățirea patrimoniului” prin implicarea comună a Secției Patrimoniu, a secțiilor de specialitate și a *Comisiei de recepție, evaluare, achiziții de obiecte de patrimoniu*. În primul rând, în procedură trebuie menționat și asumată prin semnătură conducerea dacă MNIR achiziționează sau nu piese descoperite cu detectorul de metale, respectiv dacă recompensează asemenea descoperiri și în ce temei juridic. Apoi, vor trebui modificate formularele de preluare a pieselor, vor trebui desemnate persoanele care trebuie să anunțe (prin corespondență instituțională) primăriile, serviciile publice deconcentrate ale Ministerului Culturii, poliția și muzeele locale, vor fi necesare decizii scrise și asumate prin care să se delege specialiștii MNIR care să verifice informațiile în teren și, eventual, să efectueze săpături arheologice, conform expertizei de încredere. Toți acești pași procedurali vor trebui urmați rapid, conform termenelor prevăzute de lege. De asemenea, vor trebui stabilite proceduri clare de funcționare a *Comisiei de recepție, evaluare, achiziții de obiecte de patrimoniu* care să nu mai lase spații tentativelor de influențări și de imixtiune în activitatea ei. Rezultatul ar trebui să fie îmbogățirea colecțiilor MNIR cu piese având un context arheologic precis, precum și stabilirea regimului de protecție a locului descoperirii. De asemenea, donațiile, care acum zac în Secția Patrimoniu, trebuie să intre și ele în această procedură. Înănd seama de amploarea luat de fenomenul detectoriștilor, ne îndoiim că MNIR și va permite un consum substanțial de timp, efort și bani doar pentru a întreține „pasiunea” unor cetățeni. De aceea, credem că este nevoie de o schimbare a legislației care să reducă dimensiunea acestui fenomen care a cunoscut o adevărată explozie în ultimii 5 ani.

În consecință, vom demara o dezbatere în cadrul Secției Arheologie în vederea redactării unui memoriu care va fi înaintat cât mai curând Ministerului Culturii și Comisiei Naționale de Arheologie. În memoriu vom solicita modificarea de urgență a cadrului legal care să reglementeze activitatea detectoriștilor și vom solicita un control al modului în care au fost achiziționate de MNIR piesele aduse de detectoriști.

Nu în cele din urmă, vom iniția dezbateri și vom publica articole în reviste de specialitate având ca subiect „problema detectoriștilor” având drept studiu de caz MNIR.

Totodată, vă solicităm următoarele:

- (1) Avizul juridic cerut de membri ai fostei comisii prin actul cu nr. xxx din 4.02.2014 sau s ne motiva i, dac este cazul, de ce acesta nu a fost emis.
- (2) Copii dup procesul verbal al a a-zisei edin e a *Comisiei de recep ie, evaluare, achizi ii de obiecte de patrimoniu* din 17 decembrie 2015, inclusiv argumentele suplimentare aduse de specialistul numismat pentru achizi ia pieselor.
- (3) Copii ale actelor prin care au fost pl tite recompensele pentru persoanele care au adus piese descoperite cu detectorul de metale.
- (4) Copii dup actele prin care MNIR a recep ionat dona iile de piese descoperite cu detectorul de metale.
- (5) S ne motiva i de ce în repetate rânduri nu a i r spus actelor care v-au fost înaintate de c tre membri ai comisiei de achizi ii.

C t lin Laz r

Sorin Oan -Marghitu

Ovidiu entea

Bucure ti
01.02.2016

Referin e bibliografice

- Martin, T.A. (2011).** Noi descoperiri monetare intrate în patrimoniul Muzeului Na ional de Istorie a României, *Cercet ri Numismatice* 17, 225-245.
- Moisil, D. (2010).** Descoperiri monetare antice din România, Republica Moldova i din zona Balcanilor (II), *Cercet ri Numismatice* 16, 415-430.
- Moisil, D. (2011a).** Un nou lot din tezaurul de denari romani imperiali de la Bl ge ti, jude ul Bac u, *Cercet ri Numismatice* 17, 27-51.
- Moisil, D. (2011b).** Descoperiri monetare antice din România (III), *Cercet ri Numismatice* 17, 209-223.
- Oberländer-Târnoveanu, E. (2012).** *Raport de management. 2012. Muzeul Na ional de Istorie a României*, http://www.cultura.ro/uploads/files/Muzeul_Naional_de_Istorie_a_Romaniei_-_Raport_de_activitate_pentru_anul_2012.pdf (accesat: 21 ianuarie 2016).
- Oberländer-Târnoveanu, E. (2013).** *Raport de management. 2013. Muzeul Na ional de Istorie a României*, http://www.cultura.ro/uploads/files/Muzeul_Naional_de_Istorie_a_Romaniei_-_Raport_de_activitate_pentru_anul_2013.pdf (accesat: 21 ianuarie 2016).
- Oberländer-Târnoveanu, E. (2014).** *Raport de management. 2014. Muzeul Na ional de Istorie a României*, http://www.cultura.ro/uploads/files/Muzeul_Naional_de_Istorie_a_Romaniei_-_Raport_de_activitate_pentru_anul_2014.pdf (accesat: 21 ianuarie 2016).
- Sandu, O. (2015).** Comoara lui Iulian, DOR (Decât o Revist). Trimestrial de pove ti bine spuse, <http://www.decatorevista.ro/comoara-lui-iulian-integral-din-dor-15/> (accesat: 29.01.2016).
- ârlea, A., C. T taru, M. Georgescu, M. Florea i Z. Balt (2015).** The Early Iron Age treasure from Bra ov, *Peuce* SN 13, 45-90.